SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 267/2023-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [redacted], [redacted], [redacted], zastúpenej JUDr. Mariánom Ďurinom, advokátom, Sibírska 4, Bratislava, proti postupu Krajského súdu v Bratislave (od 1. júna 2023 Správneho súdu v Bratislave) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Sa 20/2020 (v súčasnosti vedenom pod sp. zn. BA-4 Sa 20/2020) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Sa 20/2020 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Správnemu súdu v Bratislave **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. BA-4 Sa 20/2020 konať bez zbytočných prieťahov.

3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **2 000 eur**, ktoré **j e** jej Správny súd v Bratislave **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Správny súd v Bratislave **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **663,57 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.
Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) od 1. júna 2023 Správneho súdu v Bratislave (ďalej aj „správny súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Sa 20/2020 (ďalej aj „napadnuté konanie“), ktoré je v súčasnosti vedené pod sp. zn. BA-4 Sa 20/2020. Navrhuje prikázať krajskému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov a priznať jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 000 eur. Zároveň navrhuje priznať jej náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 267/2023-12 z 3. mája 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v časti, v ktorej namietala porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Sa 20/2020. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol.

3. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a pripojeného spisu všeobecného súdu (sp. zn. BA-4 Sa 20/2020) vyplýva, že sťažovateľka sa v procesnom postavení žalobcu správnou žalobou v sociálnych veciach z 10. marca 2020 domáha preskúmania zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia č. 83760-2/2019-BA z 10. januára 2020 v spojení s rozhodnutím Sociálnej poisťovne, pobočky Bratislava č. 200-163502-CA04/2019 z 8. októbra 2019 vo veci priznania nároku na materské (výška dávky materského).

4. Po podaní správnej žaloby krajský súd výzvou z 30. marca 2020 vyzval žalovanú Sociálnu poisťovňu, ústredie (ďalej len „žalovaná“) na vyjadrenie k správnej žalobe a predloženie administratívneho spisu, výzvou z 8. júna 2020 následne vyzval sťažovateľku na vyjadrenie k vyjadreniu žalovanej z 29. mája 2020 a výzvou z 30. júla 2020 vyzval žalovanú na vyjadrenie k replike sťažovateľky z 3. júla 2020.

II.
Argumentácia sťažovateľky

5. Proti napadnutému konaniu krajského súdu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje, že k porušeniu jej práv označených v bode 2 tohto nálezu došlo nečinnosťou a neefektívnym postupom krajského súdu. Uvádza, že po podaní správnej žaloby ju krajský súd výzvou z júna 2020 vyzval na vyjadrenie k vyjadreniu žalovanej a výzvou z júla 2020 vyzval žalovanú na vyjadrenie k jej replike. Následne však už nevykonal žiadny ďalší úkon a v napadnutom konaní sa dosiaľ (do podania ústavnej sťažnosti, pozn.) neuskutočnilo ani žiadne pojednávanie. Z elektronického spisu sťažovateľka zistila a uvádza, že od januára 2021 do apríla 2023 bol v jej veci štyrikrát zmenený zákonný sudca. Ako žalobca si nie je vedomá žiadneho svojho správania, ktoré by malo za následok súčasný stav napadnutého konania, pričom jeho predmetom je preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia a pobočky Bratislava vo veci priznania dávky materského, čo možno považovať za štandardnú agendu všeobecných súdov.

6. Sťažovateľka si uplatňuje primerané finančné zadosťučinenie v sume 2000 eur z dôvodu pretrvávajúceho pocitu neistoty. Tvrdí, že prieťahy v napadnutom konaní majú vplyv aj na jej rodinný život a hmotné zabezpečenie počas obdobia tehotenstva a starostlivosti o maloleté dieťa (t. j. počas citlivého a stresového obdobia v živote matky). Uvádza, že podľa judikatúry ústavného

súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je možné napraviť. Je toho názoru, že akékoľvek aktuálne rozhodnutie v jej veci už bude vždy hodnotené ako neskoré.

III.
Vyjadrenie správneho súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie správneho súdu:

7. Správny súd k ústavnej sťažnosti prostredníctvom jej predsedníčky uviedol, že od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva z Krajského súdu v Bratislave na Správny súd v Bratislave [zákon č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 151/2022 Z. z.“)], v nadväznosti na čo je súdny spis pôvodne vedený pod sp. zn. 4 Sa 20/2020 aktuálne vedený pod sp. zn. BA-4 Sa 20/2020 a bol pridelený sudkyni [redacted]. Tá vo vzťahu k ústavnej sťažnosti konštatovala, že predmetná vec jej bola pridelená 2. júna 2023, a teda prípadné prieťahy v napadnutom konaní nemohli byť dosiaľ spôsobené správnym súdom. K doterajším úkonom krajského súdu konštatovala, že tento pred uskutočnením pojednávania vykonal prípravnú fázu spočívajúcu v zabezpečení si vyjadrení jednotlivých účastníkov konania. Spornou je v napadnutom konaní priznaná výška materskej dávky s ohľadom na denný vymeriavací základ. Podávanie žaloby tohto typu je podľa jej názoru menej časté, hoci sociálna agenda je najrozsiahlejšou agendou. K predmetnému vyjadreniu sa pripojila aj predsedníčka správneho súdu, ktorá v tejto súvislosti upriamila pozornosť, okrem iného, na časovú náročnosť rozhodovania a požiadala o jej zohľadnenie. Zároveň konštatovala vysoký počet pridelených a dosiaľ nerozhodnutých vecí a poukázala na aktuálnu personálnu obsadenosť správneho súdu.

III.2. Replika sťažovateľky:

8. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla, že žiadnym spôsobom nezapríčinila aktuálny stav napadnutého konania. Nie je zodpovedná za uskutočnenú reformu súdnictva, časté zmeny sudcov, ako ani ich poddimenzovaný počet, pričom v jej veci nejde o náročný a zložitý spor. Síce akceptuje fakt, že došlo k reforme súdnictva (a súčasná zákonná sudkyňa podľa nej zrejme nemôže za vzniknutý stav), avšak súčasne neakceptuje stav, keď sa v jej veci niekoľko rokov neurobil vôbec žiadny úkon, čím dochádza k zbytočným prieťahom v konaní.

IV.
Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstata argumentácie sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote je založená na tvrdení, že k porušeniu týchto jej práv došlo najmä nečinnosťou a neefektívnou činnosťou krajského súdu.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj

„ESĽP“) vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

12. Povinnosť správneho súdu a jeho sudcu konať rýchle a hospodárne podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp správneho súdneho konania v § 5 ods. 7 SSP a povinnosť konať bez prieťahov i v čl. 17 Civilného sporového poriadku, ktorý je premietnutý aj do § 5 ods. 1 SSP. Aj správny súd je teda povinný postupovať v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádzať zbytočným prieťahom, konať hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľku (IV. ÚS 187/07).

14. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, z obsahu ústavnej sťažnosti a vyžiadaného súdneho spisu vyplýva, že predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o správnej žalobe sťažovateľky v sociálnych veciach. V konkrétnosti sa sťažovateľka domáha zrušenia rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia č. 83760-2/2019-BA z 10. januára 2020 a rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočky Bratislava č. 200-163502-CA04/2019 z 8. októbra 2019 vo veci priznania nároku na materské (výška dávky materského). Ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie v tomto predmete konania patrí medzi štandardnú rozhodovaciu agendu všeobecných súdov, pričom tento typ konania je regulovaný pomerne podrobnou právnou úpravou a tiež príslušnou judikatúrou, a preto napadnuté konanie z tohto uhla pohľadu nemožno považovať za právne zložité (m. m. I. ÚS 375/2021). Vec podľa názoru ústavného súdu nevykazuje ani skutkovú zložitosť, keďže skutkový stav veci bol v podstate ustálený, pričom krajský súd mal k dispozícii aj administratívny spis žalovanej. Ústavný súd nevylučuje možnú časovú náročnosť pri posudzovaní predmetnej veci, ako to tvrdí správny súd, avšak faktom ostáva, že dosiaľ (od roku 2020) v konaní nedošlo okrem zabezpečenia vyjadrení sťažovateľky a žalovanej k vykonaniu žiadneho ďalšieho úkonu (pozri bod 16 tohto nálezu, pozn.).

15. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prieťahoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Konštatuje,

že vo veci sťažovateľky ako žalobkyne nezistil také jej správanie, ktoré by prispelo k zbytočným prieťahom v napadnutom konaní.

16. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup krajského súdu v napadnutom konaní ako tretie hodnotiace kritérium. Z vyžiadaného súdneho spisu všeobecného súdu (sp. zn. BA-4 Sa 20/2020) vyplýva, že po zabezpečení administratívneho spisu a vyjadrení jednotlivých účastníkov konania zostal krajský súd od júla 2020 absolútne nečinný. Uvedená nečinnosť vo veci konajúceho súdu tak predstavovala takmer tri roky, čo s ohľadom na predmet napadnutého konania nemožno považovať za ústavne akceptovateľné. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že v súlade s judikatúrou ESĽP patria veci sociálneho zabezpečenia medzi tzv. privilegované typy konania, ktoré vo všeobecnosti vyžadujú postup konajúceho súdu s osobitnou starostlivosťou a rýchlosťou (napr. rozhodnutie vo veci Styranowski proti Poľsku z 30. 10. 1998, sťažnosť č. 28616/95). Napriek tomu však postup krajského súdu v danom prípade tejto požiadavke nezodpovedal.

17. Na predmetnom závere nemôže nič zmeniť ani skutočnosť, že vo veci došlo k niekoľkonásobnej zmene zákonného sudcu (4. januára 2021, 5. októbra 2021, 13. júna 2022, 3. apríla 2023 a naposledy 2. júna 2023 – správny súd), či predsedníčkou krajského súdu opísaná zložitá situácia v súvislosti s vybavovaním agendy správneho súdnictva. Ústavný súd predmetnej argumentácii rozumie, no akékoľvek systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (napr. III. ÚS 85/2019, I. ÚS 21/2020). Inak povedané, chronická preťaženosť všeobecných súdov nemôže ospravedlniť neprimeranú dĺžku konania pred týmito súdmi (pozri rozhodnutie Klein proti Nemecku z 27. 7. 2000, sťažnosť č. 33379/96, bod 43).

18. Po zohľadnení dĺžky napadnutého konania a komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu (najmä predmetu konania, správania sťažovateľky a postupu krajského súdu) tak možno uzavrieť, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní boli spôsobené zbytočné prieťahy, čím došlo k zásahu do základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

19. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom krajského súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, prikázal podľa čl. 127 ods. 2 ústavy Správnemu súdu v Bratislave, na ktorý prešiel výkon správneho súdnictva v predmetnej veci v zmysle § 3 zákona č. 151/2022 Z. z., aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu), pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky právoplatne skončená.

20. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala priznať jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 000 eur z dôvodov podľa bodu 6 tohto nálezu. Ústavný súd pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu. Berúc do úvahy charakter predmetu konania,

obdobie právnej neistoty sťažovateľky a všetky okolnosti daného prípadu, majúc na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku tohto nálezu).

VI.
Trovy konania

21. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 663,57 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

22. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu a vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie k vyjadreniu správneho súdu), čo predstavuje celkom sumu 663,57 eur.

23. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je správny súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 15. augusta 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu